

A szépnem iránti kegyeletből...

Színház- és cirkusztörténeti múzeum Berczy Géza lakásán

Berczy Gézáról, a tavaly elhunyt színészből barátai, ismerősei tudták, hogy fiatal kora óta gyűjtötte a magyar színház- és cirkusztörténet dokumentumait, a régi Pest jellegzetes plakátjait, fény-

képeit. Zuglói lakását már 1955-ben védetté nyilvánították. Csak halála után derült ki azonban igazán, milyen egyedülálló értékek vannak Berczy „magán-múzeumá”-ban.

Nemzeti Játzó Társaság

A Zichy Géza utcai villa egyik hatalmas, lovagterem-szerű szobájában rengeteg bekeretezett metszet, plakát, album. De a szekrényekben is sok-sok olyan anyag, amelyet egy bizottság most kezdett számba venni. A gyűjtő özvegye találmára kihúz egy korabeli plakátot, amely a budai német színház 1816-os *Lear király* előadását hirdeti. Lear egy bizonyos „Hr Jandl” volt, azaz. Herr Jandl. Kordellie (így!) meg Schätzel asszony. A plakát nagy betűkkel közli, hogy „Madame Zibulka ist krank” — vagyis, hogy az illető Madame beteg.

Két évvel előbb nyomtat-ták azt a hirdetményt, amely szerint a pesti Nemzeti Ját-

zó Társaság a Városi Kis Játékszínben (a „Hacker Szála”-ban) előadja a „Kazintzy Ur által” olaszból fordított *Themistoclest*. Anastasia alakítója: „Dériné II. Asszony”. Az addigi *Széppataki Róza* itt szerepel először ezen a néven.

Egy 1850-ből, Esztergomból származó színházi plakátnak csak utolsó, különösen nagy betűkkel nyomott, sorát jegyezzük ide: „A szépnem iránti kegyeletből — tisztelettel felszólíttatik mindenki, előadások alatt nem szivarozni.” A Peleskei nótárius 1882. január 22-i debreceni műsorlapjáról meg egy adatot: „Hermann, mexicói völegény: *Latabár Kálmán*.”

„Titokzatos szörnyetegek“

Nagyméretű plakát 1842-ből. Azt közli — német nyelven — a tisztelt pestiekkel, hogy a „Haspelsche Garten-Saal”-ban (*Berczy kutatásai szerint a mai Vörösmarty tér környékén*) a híres Joseph Gautier mutatja be „világhírű és pokoli tűzességű” lovait. Külön attrakcióként hirdeti a „Herr Director”, hogy a „*Die junge Ungarin*”, azaz a „fiatal magyar hölgy”, a bájos Marie Gautier táncoló lovak hátán magyar táncot lejt. Ezt a Marie Gautiert vette később feleségül a Csehországból ideszármazott *Beketow* nevű artista. Aki aztán — a már a XVIII. század vége óta Magyarországon cirkuszoló Gautier család segítségével — megalapította a *Beketow-cirkuszt*. A cirkusz és a varieté kedvenc témája volt az elhunyt gyűjtőnek. Egy Dap-

szny nevű — igazi hírnévre soha fel nem vergődött — cirkuszos például jelzi, hogy „1860 május egész első hetében” titokzatos szörnyeteget és különleges ereklyét mutat be Komáromban, „Öszentsége a Pápa engedélyével”.

Belelapozunk egy hatalmas fényképalbumba. Fotografiákból, meghívókból, hirdetményekből, levelekből a századforduló pesti mulatóinak világa tárul elénk. „Az éjszaka viruló, zengerájós, mulatós, link Pest”, ahogy Krúdy Gyula nevezte. A „nagy” Carola Cecilia, a bálványozott táncos- és énekesnő fényképei és levelei, az Ady-versből ismert *Rienzi Máriáról* készült korabeli rajzok, a különböző „*Olly-Jolly*”-k, *Dora-Doré*”-k, „*Hédy-Dédy*”-k dokumentumai. Ezek a főleg bécsi, fiumei és

Budapestre vonatkozó újságcikkek		Szerző:	A.
		Cím:	<i>A szépnem iránti kegyeletből...</i>
Forrás:	<i>Bert. Hüllopp</i>	Idő:	<i>1864. apr. 8.</i>
(Hely)		(Köt. v. füz.)	
		(Oldal)	
Tárgy	Oszálozozás		
Hely	<i>792 (064)</i>		
Idő	<i>1864</i>		
Személy			
Helyszám			